

מטעמי תורת זינים

פרשת ראה – פגם מדת הקמצנות

התורה הקדושה מצוה שלא ינהג האדם במדת הקמצנות אלא יפתח ידו לצדקה שנאמר "כי יהיה בך אביון מאחד אחיד באחד שעריך בארץך אשר ה' אלקיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיד האביון: כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא: נתון נתן לו ולא ירע לבבך בפתחך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך: כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ידך לאחיד לעניך ולאביון בארץך" (דברים טו, ז – יא). **מדת הקמצנות היא רעה** (חומת אנך' להחיד"א על ישעיה פרק מז ד"ה שמעו אלי אבירי) **וגרועה ביותר** (נועם אלימלך' פרשת צו דף קי ע"א טור ב ד"ה זאת תורת העולה), **ואין לך אדם שנמלט ממנה לגמרי**. ואף אם אין כולו שקוע בה הרי ודאי יש בו מקצתה (נועם אלימלך' פרשת מקץ בסוף ביאור הפסוק ויהי מקץ שנתים ימים' ד"ה או יאמר ויהי מקץ).

ויש להתבונן, מהו הפגם והחיסרון הגדול שיכול לבוא לאדם ולכל האנשים שסביבו כאשר הוא מנהיג את עצמו במדת הקמצנות?

מדת הקמצנות שייכת ל'חיצוניים' ונמצאת בתוך אומות העולם

כוחות 'החיצוניים' הם צרי עין (יספר הליקוט' להרמ"ד וואלי בביאור מאמרי חז"ל וזוהר ד"ה ענין אמרם ז"ל), **ועמהם גם שלושים וחמש משרי האומות הרוחניים העומדים משמאל ל'כסא הכבוד' ומקמצים מהשפע הניתן להם, ונותנים אותו לתחתונים בעין רעה** (נמעבר יבק' בחלק שפת אמת פרק יב ד"ה ואמר פתך אכלת) **וכמותם יש גם גוים בעולם הזה** (עפ"י 'שורש ישי' על מגילת רות לר' שלמה אלקבץ דף ח ע"ב ד"ה 'פירש אבא מארי' ושאר המקורות פה). כך היה עם קין שאחז במדת הקמצנות והביא "מפרי האדמה מנחה לה'" (בראשית ד, ג) שהמנחה היתה זרע פשתן מהגרוע שבאדמה (ראה רש"י בראשית ד, ג ד"ה מפרי האדמה) ולא מנחה משובחת כמו שהביא הבל "מבכרות צאנו ומחלבה" (בראשית ד, ד) (נועם אלימלך' פרשת צו דף קי ע"א טור ב ד"ה זאת תורת העולה). **וכן אשת לוט היתה קמצנית** שהיו עיניה צרות באורחים ולא נתנה להם אפילו מלח, לכן נענשה להיות נציב מלח שנאמר "ותבט אשתו מאחריה ויהי נציב מלח" (בראשית יט, כו). ואחר כך היו באים לה כל יום כמה בעלי חיים 'אורחים' (פדה את אברהם' לר' אברהם פאלאגני מערכת הצדי אות ג צדקה ד"ה ומצאתי ברבני) שהם היו שוורים (פרקי דרבי אליעזר' סוף פרק כה) אשר אכלו מן המלח שבגופה (פדה את אברהם' לר' אברהם פאלאגני מערכת הצדי אות ג צדקה ד"ה ומצאתי ברבני).

גם פרעה שבימי אברהם אבינו היה קמצן גדול. לכן הוא לא נתן לאברהם מתנות מרצונו הטוב כדי להטיב עם אברהם בעבור לקחת שרה 'אחותו', אלא נתן לאברהם מתנות כדי ששרה תתרצה לו בעבור המתנות שנאמר "ויקראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה: ולאברהם הטיב בעבורה" (בראשית יב, טו – טז) (מדרש אליהו' למחבר שבט מוסר' פרשת לך דף יח ע"א ד"ה ויראו אותה). **וכן עפרון החיתי היה צר עין** ומה שהסכים לתת לאברהם את מערכת המכפלה במתנה היה רק למראית העין מפני רצון אנשי העיר שאמרו "במבחר קברינו קבר את מתך איש ממנו את קברו לא יקלה ממך מקבר מתך" (בראשית כג, ו) ובפרט שהוא היה שר נכבד שם. **אך מחמת צרות עינו ואהבת הממון, הוא ביקש למכור לאברהם את מערת המכפלה יחד עם השדה וכך להבליע את דמי המערה בדמים המופקעים שידרוש עבור השדה**. לכן אף שאברהם ביקש רק "וינתן לי את מערת המכפלה אשר לו" (בראשית כג, ט) עפרון הוסיף גם את השדה "לא אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" (בראשית כג, יא) (נור הקודש' לר' יחיאל מיכל בן עזריאל על בראשית רבה פרק נח, ט ד"ה שהיו קנטורין).

אברהם לא רצה לקחת בחינם לכן הציע דמים על השדה שנוספה למכירה, ועפרון מיד התרצה וביקש דמים רבים עבורה שנאמר "וינדבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה: ויען עפרון את אברהם לאמר לו: אדני שמעני אך ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבר" (בראשית כג, יג – טז) (נור הקודש' לר' יחיאל מיכל בן עזריאל על בראשית רבה פרק נח, ט ד"ה שהיו קנטורין). זה הטעם שנלקחה מ"עפרון" האות ו' בפסוק "וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרו את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר" (בראשית כג, טז), כי האות ו' היא אות הרומזת ל'חיים' והיא האות שביקשה רחב לקבל כסימן שחייו את בני משפחתה כשאמרה למרגלים "ונתתם לי אות אמת" (יהושע ב, יב) (ראה זוהר פרשת ויחי דף רמא ע"ב ד"ה יתבו ולעו). וירדה אות זו משמו של 'עפרון' כי נחסרו חייו, ונשאר שמו "עפרן" שהוא גמטריא "רע עין" ושעליו נאמר "נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר ב'אנו" (משלי כח, כב) **כלומר עפרון הנהל שהיה איש רע עין, לא ידע שחסרו לו מחייו** (פני דוד' להחיד"א פרשת חיי שרה אות כד ד"ה נבהל להון).

וכן צרות העין היא מדה טבעית לאומות מואב (יחזקאל' הקדוש' חלק ראשון מסכת שבעות דף מ ע"ב) **ועמון, לכן הם לא קידמו את ישראל בלחם ומים שנאמר "לא בלא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם: על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בארצכם ממצרים"** (דברים כג, ד – ה) (שורש ישי' על מגילת רות לר' שלמה אלקבץ דף ח ע"ב ד"ה פירש אבא מארי). **ובלבד מלך מואב בעצמו היה צר עין מאוד ומרוב הקמצנות שהיתה בו הוא שלח לשרים שלו ולבלעם** (ימרי נועם' פרשת בלק ד"ה ויזבח בלק בקר) **לאכול רק דבר מועט** (רש"י במדבר כב, מ) **"בקר" אחד ו"צאן" אחד** שנאמר "ויזבח בלק בקר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו" (במדבר כב, מ) (ימרי נועם' פרשת בלק ד"ה ויזבח בלק בקר). וגם אז לא שלח אותם חיים אלא רק אחרי שזבח אותם ולקח מהם חלקים מבשרם לצרפו, ואת הנותר שלח להם. ובלק הקדים לשלוח את המאכל הגס של ה"בקר" לפני המאכל הקל של ה"צאן", כדי שהם יתמלאו מהר באכילתם ולא יאכלו הרבה (ישפתי כהן על התורה' פרשת בלק על הפסוק ויזבח בלק בקר).

הקמצן בממונו נקרא נבל ולא נחשב מזרע האבות הקדושים

הקמצן נקרא 'פילי' על שאומר "כי לי לעצמי יהיה הכל ואין לזולתי חלק בשללי" (יספר החיים' לר' חיים בן בצלאל אחיו של המהר"ל מפראג בחלק הפרנסה וכלכלה פרק ה ד"ה קמצנות) הנהגה זו שהאדם ממלא את אוצרותיו ולא מוציא כספו וזהבו לעניים ומתאכזר עליהם ועינו רעה לתת מנה יפה לתלמידי

חכמים עניים ואביונים, **היא היפך מדתו של ה' יתברך** (יְדִבְרִים אֲחֵדִים' להחיד"א דרוש ד' לשבת הגדול סוף דף טז ע"א ד"ה וממוצא דבר ישיכל) **אשר גילה דעתו כי אין רצונו ב'צרי העין'** כפי שנאמר בתרומת המשכן **"דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי"** (שמות כה, ב) (שפתי כהן על התורה) פרשת תרומה ד"ה וכתב רבינו בחיי). **וכל זמן שהאדם מקמץ ידו ואינו נותן כפי השגת ידו הוא ארור מפי השכינה ועליו נאמר "וְאָרוּר נֹכַח" (מלאכי א, יד), כי השכינה אָרְרָה את הפילי הקמץ.** **וכל זמן שהאדם ארור מפי השכינה אין הוא יכול לאכול ולשתות ושתיה עָרְבָה לו אכילתו ושתיתו ושאר מעשיו וענייניו** (מזמור לאסף) לר' מרדכי בן ששון שנדק בחלק דיני הצדקה דף מה ע"ב ד"ה יתן האדם).

אדם שהוא קמץ בממונו נקרא בשם 'נבל'. ועליו נאמר **"וְנָבַל כִּי יִשְׁפַּע לָחֶם"** (משלי ל, כב) (תיקוני הזוהר הקדמה דף ב ע"א ד"ה הדא הוא דכתיב) **על שהוא מרגיז את השכינה כאשר הוא משביע עצמו מלֶחֶם ומחזיק במדת הקמצנות.** **לכן צריך האדם לסלק ממנו את מדת הקמצנות לפני שהוא יושב וסועד לחם** (יֵאָרָא דִּפְרָקָא) למחבר 'בני יששכר' אות מה ד"ה ע"ש דמאן דלית). **ועוד הקמץ לא נחשב מזרע האבות הקדושים שעליהם נאמר "נְדִבֵי עַמִּים נִאֶסְפוּ עִם אֱלֹקֵי אֲבֹרָהֶם"** (תהלים מז, ז) (תיקוני הזוהר הקדמה דף ב ע"א ד"ה הדא הוא דכתיב), **ולא נחשב מחלקם אפילו אם הוא לומד תורה ומקיים מצוות, כל זמן שהוא מחזיק במדת הקמצנות** (יסגולות ישראל' בחלק השמטות והוספות לאותו סעיף ב) **לפי שנוהג היפך מעשיהם.** וכפי שנאמר אצל אברהם אבינו על מה שצוה את כל זרעו **"כִּי יִדְעִיתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת בְּנֵי וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דִּרְךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט"** (בראשית יח, יט) (עפ"י יֵאָרָא דִּפְרָקָא) למחבר 'בני יששכר' אות כ).

הקמץ הוא כנגד הסטרא אחרא, כפי שנרמז בשם קמץ (יִכְסָא דוד' להחיד"א דרוש יח לשבת הגדול דף עח ע"א ד"ה ועמד השואל ושאל) **שבארמית הוא 'קמצא'** (ספר יחיים) לאחיו של המהר"ל מפראג בחלק פרנסה וכלכלה פרק ה ד"ה הקמצנות). **לפי שהאות ק' בתיבה 'קמצא' רומזת לסטרא אחרא** (יִכְסָא דוד' להחיד"א דרוש יח לשבת הגדול דף עח ע"א ד"ה ועמד השואל ושאל) **שיש לו 'מאה' כוחות** (מגלה עמוקות' פרשת לך לך ד"ה ילפי הזרח לך לך, 'קהלת יעקב' ערך 'מא' ד"ה מאה סוד של מאה) **כפי שנאמר "תחת גֵּעְרָה בְּמִבֵּין מֵהַכּוֹת קָסִיל מֵאָה"** (משלי יז, ז) (בארות עמוקות' על 'מגלה עמוקות' למחבר'א מדינב פרשת לך לך אות קע, 'יחידושי תורה' להגר"א הנקרא 'ליקוטי תורה' בחלק ליקוטי תנ"ך על הפסוק 'הוקם על') **והיא גם גימטריא 'ס"מ'** (יחידושי תורה' להגר"א הנקרא 'ליקוטי תורה' בחלק ליקוטי תנ"ך על הפסוק 'הוקם על', 'שם שמואל' פרשת עקב שנת תר"ו ד"ה ונראה כז). **וכן האותיות 'מצא' שנותרו מהתיבה 'קמצא' גם יוצאות גימטריא 'ס"מ' אך בשמו המלא 'סמא"ל'.** וסימן לדבר הוא מה שאמרו רבותינו על סיבת חורבן בית המקדש **"אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים"** (ראה גמי גיטין דף נה ע"ב) (ורמזו בזה על הס"מ וכל סיעתו) (יִכְסָא דוד' להחיד"א דרוש יח לשבת הגדול דף עח ע"א ד"ה ועמד השואל ושאל).

דוד המלך שלח נערים לבקש אוכל מנבל הכרמלי באומרו **"תִּנֶּה נָא אֶת אֲשֶׁר תִּמְצָא נֶדֶךְ לַעֲבָדֶיךָ וּלְבָנֶיךָ לֶדָּן"** (שמואל א' ה, ח) אך נבל לא רצה ליהנות את דוד כלום מהזון ורכושו כי היה ממונו חביב עליו יותר מגופו, ותמה על בקשתם ואמר **"וְלִקְחִיתִי אֶת לֶחְמִי וְאֶת מִימִי וְאֶת טֶבַחְתִּי אֲשֶׁר טִבַּחְתִּי לַגִּזְזִי וְנִתַּתִּי לְאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יִדְעִתִּי אִי מִזֶּה הֵמָּה"!!** (שמואל א' כה, יא). **כי נבל היה איש בלעיל ו"כי כְּשָׂמוּ כֵּן הוּא נָבַל שְׁמוֹ וְנָבַלָה עִמּוֹ"** (שמואל א' כה, כה) (ולב אריה' לר' יהודה אריה לייב האשקי פרשת תזריע אות כז) **שהיה נבל בממונו, קמץ** (מירוש הרב מנחם מנדל בודק על תיקוני הזוהר דף ב ע"א ד"ה ונבל שמי) **ופילי כמו הכלב שלא נותן כלום לחברו.** **לכן נאמר עליו "וְהָאִישׁ קָשָׁה וְרַע מַעֲלָלִים וְהוּא כְּלָבִי"** (שמואל א' כה, ג) (זיקוקין דנורא ובעורין דאשאי על תנא דבי אליהו זוטא פרק טז אות קט ד"ה ומ"ש ופני הדור). וכשם שנבל גרם רעה לעצמו למוות במגפה בעוון זה (יספר זכריה' לר' זכריה סימנר דף כז ע"א ד"ה גם יזרח שלא יחנה מצרי) כן הוא כל אדם קמץ ש"עֲשֶׂה עֲשֶׂה וְלֹא בְּמִשְׁפָּט" (ירמיה יז, יא) להיות בעל צדקה וגמילות חסדים, אז **"בְּחֻצֵי יָקִימוּ יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבַל"** (ירמיה יז, יא) כלומר שילקה בגופו כמו נבל הכרמלי (ולב אריה' לר' יהודה אריה לייב האשקי פרשת תזריע אות כח).

קליפה רעה מצד השדים שולטת על ממונם של הקמצנים הגדולים

כאשר אדם הוא צר עין זה גורם להשרות את המשחית הנקרא 'רעה' על ממונו (ידעת חכמה' לר' יהודה לייב פוחוביצר שער העבודה פרק ארבעה עשרה דף נג ע"ב ד"ה ידע כי מי שהוא צר עין עפ"י הזוהר) **ועל כל אברי גופו שנאמר "וְכָלִי כָלִי רָעִים"** (ישעיה לב, ז) כלומר ה"כלי" שהוא הקמץ, נדבקת הרעה ב"כליו" שהם אברי גופו. והקליפה הזאת שנדבקת בו יועצת לו לחבל עניים באמרי שקר, לומר כי הם אינם הגונים ואין ראוי לתת להם צדקה כי יש הרבה רמאים וכדומה (יִכְסָא דוד' להחיד"א דרוש יב לשבת כלה דף נד בספר ישעיה סימן לב ד"ה וכל כליו רעים). **הקליפה הזאת עושה את האדם קמץ בממונו, וכשבאים אליו גבאי צדקה היא מוחה בידו ומשכנעת אותו שלא יוציא כלום מכספו.** וגם כשבאים עניים ממש לבקש צדקה היא מוחה בידו שלא יתן להם מאומה (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה חולה אמאי היא חולה). **וקליפה זו נדבקת באדם אשר בחר בה ונאחז בה בקמצנותו** (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה אלא אי כתיב) **ועל ידה האדם נקרא 'רע עין'** (יורש ישי' על מגילת רות לר' שלמה אלקבץ דף כד ע"ב ד"ה ועל זה נאמר).

המשחית הזה יכול לגרום שהאדם שלא ייחנה בעצמו מממונו מרוב קמצנותו (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה חולה אמאי היא חולה). ואז בכל דרכיו האדם אינו מתקרב לממונו ולא מוציא ממנו, אלא שומר אותו עד שנעשה חולה מרוב צרות עינו (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה אלא אי כתיב, יורש ישי' על מגילת רות לר' שלמה אלקבץ דף כד ע"ב ד"ה יועל זה נאמר' מהזוהר) **ועליה נאמר "יֵשׁ רָעָה חוֹלָה רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עֹשֶׁר שָׁמֹר לְבַעְלֵי לָרְעוֹתוֹ"** (קהלת ה, יב), **"רָעָה חוֹלָה" – היא הקליפה 'הרעה' שעושה את האדם חולה מרוב קמצנותו** (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה חולה אמאי היא חולה) **עד שלבסוף ימות ואדם אחר ייקח את כל עושרו שעליו נאמר "עֹשֶׁר שָׁמֹר לְבַעְלֵינוּ"** (קהלת ה, יב) (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה ושלמה מלכא, 'יסוד יוסף' לרבו של יקב הישר' סוף פרק כג ד"ה 'בוא וראה' עפ"י הזוהר). **לכן מברכים בברכת הכהנים "יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרְךָ" (במדבר ו, כד), "יְבָרְכֶךָ" – בעושר ונכסים, "וְיִשְׁמְרְךָ" – מן המזיקים** (ראה 'במדבר רבה' יא, ה) **השולטים על ממונך ולא מניחים לך לגעת בו ולהוציא לצדקה או לצרכיך** (ולב אריה' לר' יהודה אריה לייב האשקי פרשת נשא אות ז), **כי ה' שומרך שלא יהיה מסור בידיהם אלא בידך** (יקב הישר' סוף פרק כה ד"ה ולפי זה נראה לז).

ועוד אמר על כך שלמה המלך **"יֵשׁ רָעָה אֲשֶׁר רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְרָבָה הִיא עַל הָאָדָם: אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹקִים עֹשֶׁר וְנִכְסִים וְקָבוֹד וְאִינֵנוּ חָסֵר לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יִתְּאָוֶה וְלֹא יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹקִים לְאֶחָל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נִכְרִי יִאֲכָלֵנוּ זֶה הִבֵּל וְחָלִי רָע הוּא"** (קהלת ו, א – ב) **כלומר שהקב"ה נתן לאדם עשיר הרבה "עֹשֶׁר וְנִכְסִים וְקָבוֹד" עד ש"איננו חסר לנפשו" והם ברשותו להשתמש בהם** (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה ושלמה מלכא צווח), **אך הוא מחמת קמצנותו השליט את 'הקליפה' על עצמו ולכן הקב"ה מצידו גם "לא יִשְׁלִיטֵנוּ" עליה, כלומר לא יעזור לו להתגבר עליה כי הוא בחר לאחוז בה על ידי מעשיו.** ובזה העשיר ממשיך כל ימיו ולא מתקרב לממונו ולא מוציא ממנו עד שלבסוף **"אִישׁ נִכְרִי יִאֲכָלֵנוּ"** את כל הונו וכספו (זוהר פרשת בשלח דף סה ע"א ד"ה אלא אי כתיב). וכך אותה 'רוח הרעה' שמלבישה את העשיר הפילי טורדת אותו מן העולם הזה, ויכול אף לבוא בסופו לעניות וימיו מכאובים מפני זלעפות רעב (ימעיל צדקה' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבט מוסר' בסוף סימן תרסח).

יזהר האדם שלא יהא קמצן גדול כי אז הוא ברשות הסטרא אחרא (ספר 'זכירה' דף נא ע"ב ד"ה סגולה גדולה שיהיה האדם) **כלומר ביד המזיקים השורים על הממון** (ויקב הישר' לר' צבי הירש קידנוור סוף פרק כה ד"ה ולפי זה נראה לו). ועל כך ציוותה התורה "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נתן לך לא תאמץ אֶת לִבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיּוֹן: כי פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטֵנוּ דִּי מִחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחָסֵר לוֹ" (דברים טו, ז-ח), "לא תאמץ אֶת לִבְךָ" – כי זה גורם שהשדים יגנבו את לבבך להיות קמצן גדול מאוד, "וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ" – שזה מביא לכך שהשדים קושרים את ידך היפה פשיטת היד של בעל הבית לעני, כי אז השדים קושרים את המפתחות המלאים כל טוב מנכסך. **ונמצא שהאדם בקמצנותו נותן יד לשדים לסגור את דלתות נכסיו**. אך אם "תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ" לתת לעניים בריוח ולא בצער אלא בטוב לבב כרצונך הטוב, אז את הפֶּתַח תִּמְצָא "פֶּתַח", ולא תהיה סגירה בידי השדים לדלתותיך (יואברהם זקני לר' אברהם פאלאגיי דרוש ד' להלכה ד"ה אמור מעתה).

מעשה בקמצן גדול שהשד הממונה על הקמצנות שלט בכספו וזהבו

ומעשה היה באדם אחד שהיה לו עושר גדול ואוצרות זהב וכסף ואבנים טובות. והאיש היה קמצן גדול שאין כמוהו בכל העולם. ואף לבית הכנסת לא היה הולך בימי שני וחמישי שמא יצטרך ליתן פרוטה לכיס של צדקה. אך היה לו מצוה שהחזיק בה מאוד להיות מוהל, והיה טורח בה מאוד ולא לוקח שום שכר בעבורה מאף אדם, בין עשיר ובין עני. **ופעם אחת בא לו שד בדמות איש ואמר שאשתו ילדה בן זכר והוא צריך מוהל. והלך עמו המוהל כי לא ידע שהוא מ'החיצונים**. וכאשר הגיע לביתו של האיש פגש את היולדת, והיא סיפרה לו כי בעלה הוא למעשה שד ואילו היא מזרע אנשים ונלקחה על ידי השדים בקטנותה. והזהירה אותו שיציל את נפשו על ידי שלא ייקח מבעלה שום מאכל ושתייה ולא ייקח שום מתנה, לא ממנו ולא מאף אחד מיושבי המקום הזה. וכאשר שמע כן המוהל היה מתיירא מאוד וחרד ללבו (ויקב הישר' לר' צבי הירש קידנוור פרק כה ד"ה או יש לומר).

וכשהגיע הערב באו הרבה אנשים ונשים מכפרים סמוכים על סוסים ועגלות לליל הברית וכולם היו שדים בדמות של אנשים. וכאשר ישבו לסעוד הפצירו במוהל שיטול ידיו וישיב עמהם לסעודת מצוה, אך המוהל מיאן לאכול ולשתות ואמר כי "עייף אנכי מן הדרך". ולא אכל ולא שתה כל אותו הלילה. ולמחרת הביאו את התינוק והוא מל אותו כמנהג כל בית ישראל. ואחר כך הסנדק הזמין את כולם לסעודה והוכרח המוהל לבוא עמו, אך לא אכל ולא שתה באומרו שיש לו "תענית חלום" ונמנע מאכילתו. ואחר חצי היום אמר בעל הבית שְׁפִינָן והמוהל הטריח עצמו לילך יותר משתים עשרה פרסאות למצות המילה לכן הסעודה תחכה עבורו עד הלילה שאחר תעניתו. **וכל כוונת השד שהוא היה בעל הבית, שיהנה המוהל מלחמו ומפרנסתו ואז יהיה לו שליטה עליו**. אך השד לא ידע מאומה מכך שאשתו היולדת גילתה קודם לכן למוהל שהוא שד המִחְפֵּשׁ בלבוש של איש (ויקב הישר' לר' צבי הירש קידנוור פרק כה ד"ה ויהי לעת ערב באו הרבה).

ואכן לקראת ערב היתה סעודת ברית מילה והם היו אוכלים ושותים כל מעדני עולם, ואף על פי כן המוהל לא אכל ולא שתה איתם, ואמר שראשו ואיבריו כבדים עליו. ויהי כטוב ליבם ביין אמר בעל הבית למוהל "קום ולך עמדי לחדר!" והתיירא המוהל ואמר בדעתו שוודאי הגיע זמן קצו למות. והלך עמו לחדר אחד ושם הראה לו בעל הבית כלי כסף שונים. ואחר כך היה מוליך אותו לחדר שני והראהו כלי זהב ואמר לו "טול כלי אחד לזכרון!" אך ענה לו המוהל "יש לי כלים של זהב ושל כסף, וכל טוב שבעולם כלים טובים ומרגליות וטבעות ותכשיטי ענק". ואמר לו בעל הבית "טול אחת מן הטבעות או כלי חפץ שְׁיִקֶּר הוא בעיניך!" אך מכולם לא רצה המוהל לקחת, והשיב שיש לו בביתו כבר לרוב. אחר כך הוליך אותו לחדר אחד שהיו בו הרבה מאוד מפתחות התלויות במסמרות סביבות החדר. **ותמה האיש המוהל על הדבר הזה כי ראה שם מפתחות קשורות יחד שנראות ממש כמו המפתחות שיש לו בביתו לכל אוצרותיו**! (ויקב הישר' לר' צבי הירש קידנוור פרק כה ד"ה ויהי לעת ערב באו הרבה).

אז אמר אליו השד בעל הבית "כיון שגמלת חסד עמדי והלכת עמי שתים עשרה פרסאות על מנת למול את בני, וראיתי שה' איתך היות שלא אכלת ולא שתית ולא לקחת מאומה מרשותי – לכן אני מגלה לך כי "אני הוא ראש השדים שממונים על אנשים שמטבעם קמצנים, ומסורים בידנו כל המפתחות שלהם לכספם וזהבם ואוצרותיהם על מנת שלא יהא להם כוח ורשות לעשות בהם איזה צדקה וגמילות חסד, ואף לעצמם אין רשות בידם להתענג ולקנות איזה מאכל טוב או מיני מגדים. ובאשר אתה גמלתני חסד גדול במילת בני, לכן קח את צרור המפתחות הקשורות הללו של אוצרותיך ואל תירא, חי ה' שלא יארע לך שום רעה". והמוהל לקח את קשר המפתחות והלך בשמחה לביתו, ובבואו נהפך לבבו ונעשה לאיש אחר, ותכף בנה בנין של אבנים ועשה שם בית כנסת גדול ומפואר מאוד, ועשה צדקות ופרנס את העניים והיה מלביש ערומים, והפליא לעשות כן עד יום מותו ונפטר בשם טוב (ויקב הישר' לר' צבי הירש קידנוור פרק כה ד"ה ויהי לעת ערב היה סעודת ברית מילה).

אכילה משולחנו של הקמצן מביאה לידי חולי וסכנת מוות

כאשר אדם נולד בעולם הזה הוא בא עם כִּפְרוֹ (ראה גמ' דף נד ע"ב בשם ר' יצחק) כלומר עם לחמו ומזונו אשר נגזר עליו בשעה שהובאה טיפתו בפני בורא העולם שפותח את ידו ו"מִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן" (תהלים קמח, טז) (מעבר יבק' בחלק שפת אמת פרק יב ד"ה ואמר פתך אכלת). **לכן צריך להיזהר לא לאכול מלחמו של אדם קמצן כפי שאמר שלמה המלך "אל תִּלְחֶם אֶת לֶחֶם רֵעִי וְאֶל תִּתְּאוּ לְמִטְעַמָּתוֹ" (משלי כג, ו) כי אדם קמצן זה הוא מרשות 'הקליפות'** (יורשו ישי' לר' שלמה אלקבץ על מגילת רות דף כד ע"ב ד"ה ועל זה נאמר) **ועל לחמו מושל 'הרע עין'** (יורו החמה' על זוהר פרשת שמות דף ג ע"א ד"ה אייר יצחק מאן דאיהו מהרמ"ק), ומי שאוכל על שולחנו גורם רעה לעצמו (ספר 'זכירה' דף כז ע"א ד"ה גם יזהר שלא יהנה מצרי) **כי שפע המזונות שנגזרו עליו יושפעו על ידי האדם הקמצן הרע עין הזה שהוא סועד אצלו, ולא יבוסם ולא יערב לו כי שולט בו צד הרע** (מעבר יבק' בחלק שפת אמת פרק יב ד"ה ואמר פתך אכלת).

כל מי שאוכל אצל הקמצן הרי זה מנבל את עצמו (ימאה שערים' על טעמי המצוות המיוחס לרקנאטי מצוה שמונה ועשרים) **ואותה האכילה היא בנפשו של האוכל כמו סם המוות**. ולא יגיעו ימים מועטים עד שיבוא אליו איזה חולי, ולפעמים אף יחלה חולי שיש בו סכנה. ועל כך נאמר "אֶל תִּלְחֶם אֶת לֶחֶם רֵעִי וְאֶל תִּתְּאוּ לְמִטְעַמָּתוֹ: כי כִּמוֹ שְׁעַר בְּנִפְשׁוֹ" (משלי כג, ו-ז), "כִּמוֹ שְׁעַר בְּנִפְשׁוֹ" – פירושו שהאוכל (ויקב הישר' תחילת פרק כז ד"ה כתיב אל תלחם ד"ה ולכן לא רצה). **לכן ר' פנחס בן יאיר (עפ"י גמ' חולין דף ז ע"ב) לא היה אוכל אצל שום אדם, כי שאכל אצל צר העין** (ויקב הישר' תחילת פרק כז ד"ה כתיב אל תלחם ד"ה ולכן לא רצה).

היה מתיירא לנפשו שלא ליהנות מאיזה צר עין (ראה גמ' חולין דף ז ע"ב) שאחר כך בהכרח יבוא עליו איזה חולי (יקב הישר' תחילת פרק כו ד"ה ולכן לא רצה רבנו הקדוש. וראה גמ' חולין דף ז ע"ב שהסכים לאכול אצל רבי שהיה עשיר גדול וידע עליו שהוא לא צר עין).

הולכי דרכים צריכים שמירה גדולה בזה שלא להכביד עצמם על איזה בעל בית מארח, כי לפעמים המארח צר עין וכל מה שמאכילים ומשקים זה רק מחמת הבושה ואין לו באמת רצון. ואז נמצא כי המאכלים והמשקים הללו פוגמים את נשמתם של הולכי הדרכים וגם מביאים להם חולאים אל הגוף שנאמר "אל תלחם את לחם רע עין" (משלי כג, ו-ז). לכן שומר נפשו ירחק מה שאפשר, כי רע הדבר ומוזיק גדול מאוד (ייסוד יוסף' לרבו של מחבר 'קב הישר' פרק סב ד"ה ובדרך צדק). ואם מוכרח להתארח אז יעשה כל שבכוחו שלא להכביד על בעל הבית, ועם זאת טוב פת חרבה באיזה אכסניה מאשר ילך אצל בעל בית. ואפילו אם בעל הבית צדיק ועשיר, יתכן שהוא צר עין אך בוש לגרשו מביתו. ולהולכי דרכים אלו אמרו "וְשֹׁנְאָה מִתְּנֵת יָחִיָּה" (משלי טו, כז) (יעלזו חסידים' על ספר חסידים לר' אליעזר פאפו דף נג ע"א ד"ה האורח שרואה). וגם בתוך ביתו של אדם, אם יש אב קמץ בממונו ישתדל הבן לאכול לחמו לבדו ולא יצפה לארוחותיו הצרים של אביו (מעבר יבק' בחלק שפת אמת פרק יב ד"ה ואמר פתך אכלת).

המצריים בזמן האבות הקדושים היו צרי עין באכילת לחם שנאמר "כי לא יוכלו המצרים לאכל את העפרים לחם כי תועבה הוא למצרים" (בראשית מג, לב) לכן לחם היה להם רע עין (זוהר פרשת שמות דף ג ע"א ד"ה אמר רבי יצחק). אמנם השבטים הקדושים בני יעקב אבינו שירדו למצרים בשעה שיוסף היה מולך שם כן סעדו מלחם של המצרים, וכפי שצוה יוסף את עבדיו עבור השבטים "וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם: וַיִּשְׁימוּ לוֹ לְבָדוֹ וְלָחֶם לְבָדוֹ וְלַמִּצְרַיִם הָאֲכָלִים אֹתוֹ לְבָדוֹ" (בראשית מג, לא-לב) והשבטים אכלו את לחםם לפי שהורידו למצרים את כסף שִׁבְרָם וכפי שאמרו "וַיִּקְרָא אֶחָד הַחֲרָדִים בְּיָדוֹ לְשֵׁבֶר אֲכָל" (בראשית מג, כב) לכן לחם המצריים לא היה נקרא לחם רע עין, כי היה תמורת הכסף. אך כשבני ישראל ירדו ממש למצרים הם החלו לאכול מלחם של המצריים בלא לשלם כסף או מחיר ולכן הלחם שאכלו היה לחם רע עין. וזה גרם לישראל לשקוע בגלות מצרים בתוך עומק 'הקליפות' (אור החמה' על זוהר פרשת שמות דף ג ע"א ד"ה ואלה שמות' מהרמ"ק).

אם בני ישראל לא היו אוכלים את לחםם של המצריים בארץ מצרים, הם לא היו נשארים שם בגלות והמצריים לא היו מציקים להם כלל. ואז גזירת הגלות שנאמרה לאברהם אבינו "כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" (בראשית טו, יג) היתה מתקימת בארץ אחרת (זוהר פרשת שמות דף ג ע"א ד"ה ואלה שמות בני ישראל וד"ה אמר ליה רבי יצחק) כמו בארץ כנען, כי הכנעני היה שולט אז בארץ ולא היתה נחשבת של בני ישראל. וזה היה אפשרי כי גזירת הגלות נאמרה בלשון סתומה "בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם" ולא דווקא על ארץ מצרים. ודומה הדבר לגזירת "וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" שהתחילה מלידת יצחק אבינו בארץ כנען, והתקיים "וְעָנּוּ אֹתָם" במה שלא היו שקטים בישיבתם כמה שנים בארץ כנען. ואז נתינת התורה היתה בארץ כנען ומשה רבינו היה מגיע אליה ולא היו יוצאים עוד לגלות. וכל זה נמנע מישראל מחמת אכילת 'לחם רע עין' של המצריים בהיותם גרים בארץ מצרים (אור החמה' על זוהר פרשת שמות דף ג ע"א ד"ה ואלה שמות' מהרמ"ק).

אי אפשר לקמצן להיות עובד ה' באמת גם אם הוא תלמיד חכם

מדת הקמצנות היא מדה מגונה (מדרש תלפיות' ענף דאגה ד"ה בענין הקמצנות) ורעה (יכסא דוד' להחיד"א דרוש יב לשבת כלה דף נד בספר ישעיה סימן לב ד"ה וכל כליו רעים, 'פלא יועץ' ערך כיליות ד"ה כיליות היא מדה) עד מאוד (מדרש תלפיות' ענף דאגה ד"ה בענין הקמצנות, יכסא דוד' להחיד"א דרוש יב לשבת כלה דף נד בספר ישעיה סימן לב ד"ה וכל כליו רעים) והיא שורש פוֹרָה ראש ולענה (יכסא דוד' להחיד"א דרוש יב לשבת כלה דף נד בספר ישעיה סימן לב ד"ה וכל כליו רעים) ואין ברוב המדות המגונות מדה שהיא מגונה ממנה. ולא עולה ממנה לקמצן אלא גנות ושם רע (מדרש תלפיות' ענף דאגה ד"ה בענין הקמצנות) ואין לו כלל מנוחה בעולם הזה כי הקמצנות גורמת לו לכמה מריבות עם אשתו ובניו (יכסא דוד' להחיד"א דרוש יב לשבת כלה דף נד בספר ישעיה סימן לב ד"ה וכל כליו רעים) והוא רע לשמים ורע לבריות (פלא יועץ' ערך כיליות ד"ה כיליות היא מדה). וכיון ששלימות האדם היא במדת הנדיבות, לכן לא יאות לאדם להיות פִּילִי כל כך ולדקדק במשא ומתנו על כל מְטִפֵּעַ וּמְטִפֵּעַ (מדרש תלפיות' ענף היינו דאמרי אינשי שער אות החה).

אי אפשר לאדם קמצן להיות עובד ה' באמת (ינועם אלימלך' לר' אלימלך מליז'ענסק פרשת מקץ על הפסוק ויהי מקץ שנתיים' דף מה ע"א טור א על פי דברי ר"ת בספר הישר). כי כל ימיו של הקמצן הוא רץ אחרי הכסף וחביב עליו ממונו יותר מגופו וכל מגמתו כל היום לרכוש ולאסוף הון ועושר, והוא מבטל מצוות ומדקדק על הכסף בסיבת הקמצנות והפילות. ועל ידי זה נעשה אותו האדם הקמצן כאילו שהכניס צלם להיכל, כי כל העת נעשים לו דברים שמפריעים בינו לבין בורא עולם, כגון שלא עושה צדקה בממונו או שמתקמצן לקנות איזה דבר מצוה, ונעשה לו לחוצץ ואמצעי ביניהם. על קמצן זה נרמז בפסוק "עֲצִיבֵיהֶם קָפָף וְזָקָב מַעֲשֵׂה יָדֵי אָדָם" (תהלים קטו, ד) כלומר שיש קמצנים שאצלם ה"קָפָף וְזָקָב" שהם מעשי בני האדם נעשים כמו 'עצבים' כלומר עבודה זרה, הנמצא בינם לבין בורא העולם (פירוש 'באר מרים' על טעמי המצוות לר' מנחם המבלי על אות קכו ד"ה הוא מקושי הבנה).

ובפרט תלמיד חכם עלול לחשוב שבהיותו למדן הרי הוא פטור ויכול לנהוג בצרות עין. אך אין זה כך, אלא גם הוא יקרא 'נבל' (יכסא למלך' לר' שלום בוזגלו על תיקוני זוהר הקדמה דף ב ע"א ד"ה אף הכי) וקמצן (יארץ החיים' על תהלים מה, א ד"ה למנצח על שושנים לבני קרח) אפילו אם שָׁבַע במלחמתה של תורה שנאמר "וְיָנֹכַל כִּי יִשְׁבַּע לָחֶם" (משלי ל, כב). לכן חייב לעשות טובה לאחרים בעלי תורה (יכסא למלך' לר' שלום בוזגלו על תיקוני זוהר הקדמה דף ב ע"א ד"ה אף הכי) ואינו פטור. ואם לא עושה כך אז רוגזת בגללו השכינה הקדושה (פירוש הרב מנחם מנדל בודק על תיקוני זוהר דף ב ע"א ד"ה ונבל שמי') והוא נעשה יותר גרוע מאדם שלא מניח תפילין בשעת קריאת שמע (יאגרא דפרקא' למחבר 'בני יששכר' אות, כ) יאגרא דפרקא' אות מה). ועדיף להתחבר עם אדם פשוט שהוא וותרן בממונו ובמשאו ומתנו מלהתחבר עם תלמיד חכם קמצן (מדרש תלפיות' ענף וותרנות ד"ה יותר טוב בשם 'ספר חסידים'). וכל אדם שעל פי בחירתו מתנהג בחיי צער לעצמו אך טבעו לֵאחֶר בנדיבות לב – אשריו בעולם הזה ובעולם הבא (זיקוקין דנורא ובעורין דאשאי' על תנא דבי אליהו זוטא פרק יז אות יט ד"ה לכן אמר אחר כך).

החלום עם חלוצות יהדות בת ורדה רוזיטה החלום עם חלוצות וכל בני משפחתה הפנת העלון השבועי לזמן קבוע של ידיו נעשו של מחבר העלון	החלום עם חלוצות יוסף בן קרן החלום עם חלוצות יוסף בן קרן החלום עם חלוצות יוסף בן קרן	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות
החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות	החלום עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות הפנת העלון עם חלוצות